

83.312K

Д-1-93

A-PDF Merger DEMO : Purchase from www.A-PDF.com to re

Қалий ЖУМАНИЯЗОВ

ҚОСЫҒЫМ
МЕНИҢ

3.3PK
21-53

Қалий Жуманиязов

O'ZIMGE ALINDI - 2010

ҚОСЫҒЫМ МЕНИҢ

(қосықлар)

Қуқу...
№ 2766

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН БАСПАСЫ

НӨКИС—1970

A'jiniyaz ati'ndag'i Nəpi
Informaciyali'q resurs wərayi

INVENTAR №

86853

КК 2
Ж. 93

3703040100
М—357(06)—79

Жазыўшы, Каракалпакстан АССР ына
хызмет көрсеткен мәдениет хызметкери
Калий Жуманиязов проза тараўынан да,
поэзиядан да көп жыллардан бери кәлем
тартып, республикамыздың китап оқы-
шыларына кеңнен мәлим болып киятырған
аға жазыўшыларымыздың бири.

Колыңыздағы „Қосығым менің...“ атлы
топламына шайыр жүрегинен тербеліп
шыққан Ұатан ана, туған жер, Ұатандар-
лық урыс, ақыл нәсият хәм сатиралық ко-
сықлары менен бир қанша аудармаларын
енгиздик.

ҰАТАН, АНА, ДОСЛЫҚ
ҲАҚҚЫНДА

Ана десем, қайтадан мен бала болып кетемен,
Ана десем, еркелеймен шалағайлық етемен,
Ана десем, келешектен бир жактылык күтемен,
Ана десем, қарызларын өтей алмай жүремен.

Ана десем, көз алдымда тербеледи көп бесик,
Ана десем, еске түсер урыстағы дуз несип,
Ана десем, турар биреу көз алдымда жол кесип,
Ана десем, көкирекке бир хәдийсе тап болар.

Ана десем, алыслардан өмир жолым қозғалар,
Ана десем, жүрегімде қууанышлы из қалар,
Ана десем, Өмир жолым сол тәрептен байқалар,
Ана десем, қыялларым қаллас урып шайқалар.

Ана десем, көп нәрсени көргендей боп геземен,
Ана десем, бир әжайып құдиретти сеземен,
Ана десем, жаслығымды көріп гүллер үземен,
Ана десем, сөз маржанын ізлеп жүріп диземен.

АЛМА АҒАШЫ

Жаз айында көк жапырақ кийинип,
Мийуелерин көтералмай ийилип,
Ауырманлық түсіп тұрған адамдай,
Турады ол жерге қарай үңилип.

Алма ағашындай көтерген жүкті,
Талай-талай дүркін адамлар өтти,
Көбиси алмадай ийилип төмен,
Ел ушын бәрқама хызметин етті.

Алма ағашында жетилип мийуе,
Адам баласына бермекши жеуге,
Шакасы ийилип көтерип жүкті,
Оның да ислеген хызмети елге.

ДОСЛЫҚ ГҮЛИ

Қыйынлықта дус болған
Сауашта жүріп дос болған.
Бир достым менин бар еди,
Сум әжелге тап болған.

Баласы келди ержеткен,
Көріп мени сұўреттен,
Тухымын алып келипти,
Усы гүлдин сол беттен.

Дослық гүли деп койдық,
Еске алып көп турдық,
Баласын тауып достымның,
Мәңгиликке дос болдық.

Көп жасылға дөнеди,
Көрсен көргін келеди,
Карап турған адамға,
Бул гүл ауық береді.

ХАТ КЕЛДИ

Бир белгисіз хат келди,
Почтальон кыз ап келди,
Сауаштағы күнлерди,
Умыттын ба деп келди.

Сауашта бирге болғанбыз,
Душпанға қарсы турғанбыз,
Көп атыспа ишинде,
Жарадар болып қалғанбыз.

Усыларды еске алып,
Жиберипти хат салып,

„Отырдым“, — дейди „сени мен,
Излестирип ядқа алып“.

Хағ аркалы табыстық,
Бир-биреўге барыстық,
Отыз жыллық гезинде,
Дусласып қол алыстық.

АДАМ БОЛҒЫМ КЕЛЕДИ

Мийнет жолын халқы үшін арнаған,
Хеш ўақтада қәте жолға бармаған,
Адамзаттын ар намысын ойлаған,
Хак кеўилли адам болғым келеди.

Дақ тийдирмей адам деген атыма,
Алып жүріп усы сөзди ядыма,
Көп нәрселер беріў үшін халқыма,
Хызмет егек адам болғым келеди.

Үлес қосып бул бахытлы турмысқа,
Ислеп жүріп коммунистлик қурылыста,
Басқалардан алда болып жұмыста,
Мийнет сүйгиш адам болғым келеди.

Келешек жасларға өрнек көрсетип,
Мәңгиликке жүргендей боп сөз етип,
Халқым үшін нәтийжелі ис етип,
Ислейтуғын адам болғым келеди.

АНАМА

Жалғыз жүріп бағларды,
Аралағым келеди,
Ерте турып таңларда,
Ләззет алғым келеди.

Гезип жүріп жан ана,
Сени еске аламан,
— Не ислесем анама,
Шын перзенти боламан.—

Деген сөзди ойға алып,
Бағларды жалғыз геземен,
Алыстан ойлар қозғалып,
Ойымды-ойға дizeмен.

Көз алдымда сен менин.
Елеслейсең турасан,
Ерте атқан таң менен,
Келгендей тап боласаң.

Сонда мениң анажан,
Гезе бергим келеди.
Не көрди деп баладан,
Айта бергим келеди.

ҚЫЯЛЛАРЫМ АЛЫСЛАРДЫ ГЕЗЕДИ

Өмір гүзарында сайранлап жүріп,
Бахытты турмыстың ләззетін көріп,
Талай мәңзілдерге ойды жиберіп,
Қыялларым алыстарды гезеди.

Өткен өміріме тигіп көзімді,
Еске алып хәрбір басқан изімді,
Не көрдім деп қыйнап тұрып өзімді,
Қыялларым алыстарды гезеди.

Өмірге сер салып қараған сайын,
Ойларым хәр жаққа тараған сайын,
Ойыма ой түсіп ойлаған сайын,
Қыялларым алыстарды гезеди.

Өмір ағысында тербелген сайын,
Күн-күннен турмысым өзгерген сайын,
Бахыттан бахытқа гез келген сайын,
Қыялларым алыстарды гезеди.

МЕКТЕБИМ МЕНИҢ

Ақылдың есиги ашылған жерім,
Билимнің булағы шашылған жерім,
Бахыт қушағына шақырған жерім,
Ақылға жол ашқан мектебим мениң

Билим жолын әліппеден баслатып,
Хәр жыл сайын түрлі кітап ұсылатып,
Келешек өмірге қәдем таслатып,
Билимге жол ашқан мектебим мениң.

Билимді ийелеу өмірдің сәні,
Билимнен табылар ақылдың кәні,
Мектептен алынар булардың бәрі,
Өмірдің сәулесі мектебим мениң.

Еркеледім қушағында балаң боп,
Ақылыңды алмай жүрдім алаң боп,
Міне бүгін ержеттім мен адам боп,
Ақылыма ақыл қосқан мектебим.

АҰЫЛЫМ

Ауылымның түрлі-түрлі сәні бар,
Атызында ақ алтынның кәні бар,
Хәрбір басы ат дорбаны толтырған,
Мәкке менен жүуеринің дәні бар

Қызғыш дөніп ырғалып тұр салысы,
Ширелі қауынға толы атызы,

Бийдай пизип, гешир, тары егилип,
Қайгадан гүллеп тур бийдай аңызы.

Хәрбиреуи чай кеседай алмас-а,
Ылай-суўға толып акқан салмасы,
Өмиринше Әмиўсуўын жайлаған,
Палдан татлы балығының кармасы,

Аўылымның ерик, алма бағы бар,
Косып еккен шабдал, жүзим тағы бар,
Не ексең де бәри қалмай көгерер,
Жер суўының мол өнимли жағы бар.

Аўылымның пада-пада малы бар,
Қуты-қуты хәррелердин палы бар,
Арқа беті қамыслыққа сығасқан,
Үйрек ушып газлар қонған көлі бар.

Тракторды айдар жигит-қызлары,
Бир-бирине жарасықлы назлары,
Тыңлағанда хешбир шықпас есишен,
Сазеңде жигиттің шерікен сазлары.

ҰАТАНДАРЛЫҚ
УРЫС ТУҰРАЛЫ...

КЫРЫҚ БИРИНШИ ЖЫЛ ЕДИ

Жасым менин онсегизге толган жыл,
Әскерликке жарайман деп барган жыл,
Ага-анам тилек-тилеп калган жыл,
Мың тоғыз жүз кырық биринши жыл еди.

Адам қалмай аўыл менен аймақта,
Сауаш майданына хәмме бармақта,
Дуз несиби тартып жүр деп қаякта?
Ага-анам зарлап қалган жыл еди.

Белгисиз боп турган жери баланың.
Хайран болып жүргенлери ананың.
Қоршауға түскени небир қаланың,
Айта берсем кырық биринши жыл еди.

„Қара қағаз“ келди деген ат алған,
Не биреўдің жүрегіне дәрг салған,
І ейбиреулер мәңгиликке жоқ, болған,
Урыс отын шашып келген жыл еди.

Басланғанда жигитликтин дәуири,
Жанға батып ашықлықтын жәбири,
Айралыққа баслап урыс дәуири,
Жүрген жыллар кырық биринши жыл еди.

АНА ЖҮРЕГІ

Ананың жүрегі бала деп соғар,
Тозсада кийимин аршаға тығар,

Саргайган сүүретин бетине басып,
Зары-гирия болып күтеди хабар.

Тири кеткен тири келип қалар деп,
Баласына үмітленип қарар көп,
Тыққышалайды аршасына кийимин,
Үй ишінде биреу кийип қояр деп.

Отыз жылды отыз күндей көринбес,
Өмиринки өткендегі билинбес,
Баласының тозып пігкен кийимін,
Қайта-қайта тақлап қояр, еринбес.

Шық-шықласа хәкке қонып терекке,
Қа ап тұрар кемпир кубла тәрелке,
Қолын жайып қуған-ды жол тосып,
Хабар айтып тұрғандай тап бул хәкке.

Усылайынша өмирин ол өткерди,
Бала үшін азаптарды көп көрди,
Күте-күте саргайғансон жүзлері,
Кемпир пақыр күтүүди де жек көрди.

ҮШ ӨНЕРІ БАР КИСИ

Бир киши бар беккем айтқан сөзіне,
Ғаррылықтан әжим енген жүзіне,
Пенсияға шықса дағы ислейди,
Иссизликти макул көрмей өзіне.

Бул адамның өнери бар үш түрлі,
Бир өнери қос айдады жер сүрді,
Екиншиси темир қалпақ басында,
Танки айдап сауашларда көп жүрді.

Үшіншиси көк қоралы басқарып,
Атызларда қыйын жұмыс атқарып,
Ис ислеп жүр шаршамастан ол адам,
Дийханларды қол мийнетген қутқарып.

Жасы оның алпыс беске келсе де,
Хәш ұақтада отырмаған кеңсе де,
Ғаррылыққа жендирмей жүр ол мудар,
Өмиринше мийнет етип жүрсе де.

Мийнетинен камал тауып бул киши,
Еле берин келер ислей бергиси,
Азаматлық өмир жолын көреді,
Өңирине сер салғанда хәр киши.

ТӨБЕШИК

Минегойсам төбешиктің басына,
Көз тигип мен алыстарға қарайман,
Излеп жүрген төбешигим усыма?
Деген сөзді өз-өзімнен сорайман.

Дурмийинди көзге тигип қараған.
Бир капитан елеслейди көзіме,
„Анаў душпан көрдіңбе“ деп сораған,
Тұрғандайман жууап излеп сөзіме.

Бул капитан еді нағыз азамат,
Атланысқа таярланып тұрғанда,
Душпан оғы алып кетгі хәпзамат,
Жеңіс күні шамаласып қалған.

Төбешиктің тұрсам барып басында,
Капитанның тулғалары елеслер,
Командирим тұрғандай тап қасында,
Гүңдиренип жағымталды сес келер.

БИР ДОСТЫМ БАР ЕДИ МЕНИҢ АҰҒЫЛДА

Жаслайымнан бирге асық үлескен,
Гей ұақлары жағаласып тирескен.
Балалықта күш сынасып гүрескен,
Бир достым бар еди мениң аұылда. —

Сауаш майданына атландық бирге,
Душпан басып кирип биз турған жерге,
Достым қаза тапты қайталмай елге,
Сол достым шықпайды мениң есимнен.

Достымның әкеси сексен жасында.
Хәр ұақ келип отырады қасымда.
— Балам қайда қалды, айтшы қысымба, —
Деген сөзди айтар еди қамсыға.

Ғарры пақыр үзбей отыр гүдерин,
Қайдан билсин, оның қайдан келерин,
„Белгисіз“ деп гүмилжиге берилип,
Ұмитленип қарап жүрер жолына.

ЕКИ ЖЫЛДЫҢ АРАСЫ

Қырық биринши жыл десе
Көзимнің алды тынады,
Қырық бесинши жыл десе,
Жүрегим қаллас урады.

Биреуи урыс әкелди,
Ұайран салып елиме,
Биреуи женис әперди,
Гүл көгертип жериме.

Ұайран болған қалалар,
Ақылсыздың иси екен,

Гүл жайнаған далалар,
Даналардың иси екен.

СОЛДАТ КОТЕЛОГИ

Достым менен тар окопта жатқанда,
Душпан бизге топылмақшы болғанда,
Екеуимиз бир-биреуіге ойласып,
Бир нәрсени ойлап таптық солманда.

Котелогта мәңги өшпей тұрсын деп,
Тири қайтқан үйге алып қайтсын деп,
Жан-жағына атымызды жаздық сиз,
Сауаштағы күнлер есте қалсын деп.

Котелгта жазуы өшпей қалып тур,
Бир нәрсени бірақ ойға салып тур.
Сол достымның жаулыраған көзлері,
Көз алдымда көрінгендей болып тур.

Ол достымның фамилиясы Зозуля,
Котелогта тұрыпты ол жазуылы.
Душпан самолеты бомбалап бизди,
Қулап қалды окобымыз қазуылы.

Душпан бизге басып кирип тап сонда.
Бираз солдат қалды окоп астында.
Сол сапары қырғын урыс басланып,
Көринбестен кетти мениң достымда.

СОЛ ХӘДИЙСЕ ТҮССЕ МЕНИҢ ЕСИМЕ

Душпан оғы жамғырдай боп жауып тур.
„Алга“ деген командалар болып тур,
Душпан менен шайқас салып кетіуге,
Шегарамыз сәл азырақ қалып тур.

Сол уақлары түсті кулап бир достым,
Жатырмыз астында жамғырдай оқтып,
Бул жерден алып кет қалдырма мени,—
Дегендей достымның сөзлерін уқтым.

Оқ астынан зорға шықтым жылысып,
Достымды қалдырмай арға тырысып
Арқамнан түсirmeй жүрдім еңбеклеп,
Саатыға үш жүз метр жол асып.

Сол хәдийсе түссе мениң есімге,
Дөңселеніп жас келеді көзіме,
Бұның бәрі болып еді растан,
Кәтеси жоқ инаныңлар сөзіме.

ӨМИРИМНЕН БИР ЕЛЕС

Автоматчик солдатпан,
Оқ атылар хәр жақтан,
Кейін дәріу қайтсын деп,
Хабар келді комбаттан.

Анаң қатты жатыр деп,
Көремен деп атыр деп,
Командир берді рухсағ,
Тезирек қайтың батыр деп.

Қандай ана жүрегі,
Білағой оған керегі.
От ишинен шақырып,
Балам-ай балам дер еді.

Маңлайымнан сыйпалы,
Өзін сондай қыйнады.
Балам аман қайтқай деп,
Есін сонда жыйнады.

Көзіне жас алмады,
Мийрими маған қабады.
Жыламайын балам деп,
Өзін өзі қомлады.

„Ана кеулі бала да,
Бала кеулі дала да,
Деген сөзді ядқа алып,
Қамықты сонда анамда.

Көзі тоймай қарап тұр,
Билдирмей маған жылап тұр.
Ойларының дизбегін,
Алыслардан орап тұр.

Солай етип көз жумды,
Умытпайман сол күнді.
Көре алмай кетті жан анам,
Бахытлы дәуір бул күнді.

Кеттім тағы алысқа,
Түстим барып урысқа,
Анамның айқан сөзлери,
Ийтерді мени табысқа.

Ана деп соғып жүрегім.
От ишінде жүр едім,
Тап болдым бир дұшпаға,
Турғанымда бир өзім.

Бир уақлары кулаттым,
Күшімді сонда унаттым.
Гүманланып тағы да,
Қайта-қайта оқ аттым,

Түсе ғойса есима,
Хайранман өзим күшіме, —
—Ашыу менен умтылсаң,
Күш қосылар күшиңе. —

Деген сөзі анамның,
Орын алып санамнан.
Душпан менен айқаста,
Ана деп аман қалғанман.

Анамның ақыл сөзлери,
Елеслеп турар излери,
Мийри қанбай караған,
Естен шықпас көзлери.

Ананы ойлап карасаң,
Хайран болып турасан.
Балаға деген жүрегін,
Өмирден қалай табасаң.

ҮШ МҮЙЕШЛИ КОНВЕРТ

Сокпа, балам, үш мүйешли конверт,
Ески дәртлерімді еске салар ол,
Кеуілімнің бір мүйешін кемитіп,
Сынған қанат яңлы болып турар ол!

Сол жыллардың илхәмшысы болса да,
Ауыл-елден хабар беріп тұрса да,
Бұл конверт мени естен айырап,
Урыс салған жарам пүтіп қалса да.

ИЗИ БАР

Өіменімде бір тыртықтың изи бар,
Қарап тұрсам бір достымның көзі бар,

Тар окопта азап шегіп жатқанда,
Айтып кеткен, естен шықпас сөзі бар.

Сол сөз менің жап-жүйеме от салар,
Сол ұақлары қап қызбалық басланар,
Бирақ мени өз еркiме жибермей,
Бала-шағам кеңес беріп бас салар.

АЙРАЛЫҚ

Бір нәрсенің жөнін сорап билиўге,
Кирип бардым жол-жөнскей бір үйге,
Мени көріп бұл үйдегі келиншек,
Қарай берді ұқсағандай биреўге.

— Қарындасым кимнің қызы боласыз,
Танланғандай неге қарап тұрасыз, —
Дегенімде айтты маған тигилип, —
— Ағыңызды айтың бизге аға сиз.

Айтып едим фамилиямды атымды,
Сорастырып билип қаслы затымды,
Көрсетті ол аршасынан шығарып,
Сүйгеніме жазған менің хатымды.

Сол ұақлары тула-бойым жуулады,
Қыялларым бір нәрсені ойлады,
Урыс салған жараданда бұл ауқал, —
Бетерірек мени әбден қыйнады.

Көрсетті ол анасының сүүретін,
— Ұақ, — дедім мен көріп оның келбетін, —
Урыс салған айралықтың дәртлери,
Қайта қозып, тағы жанды жүрегім.

КАИДАСАҢ

Көрмей өскөн ата-ана дийдарын,
Билмей жүріп алдымызда не барын.
Еситип биз айралықтың хабарын,
Айра түскен туұысканым қайдасаң.

Сен кетпесең детдом бетке жол тартып,
Соннан бери көриспедик биз қайтып.
Айра жолға урыс салды деп айтып,
Айра түскен туұысканым қайдасаң.

Сол ұақлары апыл-тапыл жүргенсен,
Жаста болсаң мени азмаз билгенсен.
Айралық дағына жағып күйгенсен,
Айра түскен туұысканым қайдасаң.

Қаналас жүрегім қанаға сыймай,
Талпынар бархәма бир жерде турмай,
Излеп жүр өзіңди қоярда қоймай,
Айра түскен туұысканым қайдасаң.

СҮҰРЕТ

Бир белгисіз еки сүұрет үйде тур,
Күлімсіреп қуұанышлы түрде тур,
Төргі жайда кроватьтың тусында
Ең құрметли әкем менен бирге тур.

Қарай койсам бул сүұретгін жүзине,
Домаланып жас келеди көзіме.
Бир нәрселер айтып тургандай болып,
Сезилип турады менің өзіме

Сауаш майданында айқаста жүріп,
Жатырған жарадар биреуді көріп,

Қалып қоймасын деп душпан қолында,
Сапчастықа апардым оны көтеріп.

Арқаладым аузына суу тамызып,
Жылады ол халы келмей қамығып,
Мөлтилдеп көзіннен жасы ағады,
Тургандай тап туұған елін сағынып.

Умытпа дегендей мендей достыңды,
Усы еки сүұретти ол усынды,
Сауашларда төс қалтамда сақланып,
Бул екеуі бизің үйге қосылды.

Өзі кетти қайтып келмес дүньяға,
Сүұретін үлкейттим көріп турмаға,
Турыпты төрімде көзлери жайнап,
Келгендей үйіме қонақ болмаға.

Қайда! қайда! Бул достымның сүйгени,
Сақла деп сүұретін маған бергени.
Таппай жүрмен излесем де хеш жерден,
Ауыл-елге аман-есен келгели.

НӘСИЯТ
ҚОСЫҚЛАҒЫ

ПЕРЗЕНТИМ

Небир қыйынлыққа мен де ержеттим,
Әкемнің неси бар деме перзентим,
Он сегіз жасымда сауашқа кеттим,
Бәри кешегидей маған, перзентим.

Небир айқасларда жүрдім қан жутып,
Жау жағадан тутса, оны да тутып,
Үргін қарды жеңіп окопта жатып,
Шинелли жылларды көрдім, перзентим.

Бул айтқаным бир көринис өмірден,
Хәрбир мүшем қатты болды темирден,
Азапларым көриніп тұр өмірден,
Бес орденім, бес мәрглигим перзентим.

Сен боларсаң мениң еккен терегим,
Усы еді өмірден де керегим.
Сеннен күтип келешектің дәрегін,
Мақтанаман сениң менен перзентим.

Қууанышым, келешегім өзіңсең,
Изимде қалдырған жақты көзімсең,
Түр-түсің усаған нағыз өзімсең,
Өмірімнің жалғасысаң перзентим.

Босағасын атлап турман еліңнің,
Қызығы көп көре берсең өмірдің

Балалык шагыма кайтып келиўдин,
Жолларын излегим келер перзентим.

Жаслыгымды мен өзиңнен көремен,
Сен бар жерде өзим бар деп билемен,
Сен аркалы мың жасайман эле мен,
Өмиримнің жалғасысаң перзентим,

ИЗЛЕДИМ

Жаслайынан айры таяқ услаған,
Аўдарын деп жерди бөлип таслаған,
Табелине өтирик сөз қоспаған,
Ала атлы табельщикти изледим.

Айры таяқ услап жүрип қолына,
Омығ үйген „Узын жап“тың бойына,
Көзим түссе оның жүрген жолына,
Ала атлы табельщикти изледим.

Жаслайынан жүриўши боп тақылдап,
Баслық, ақсақалда оны макуллап,
Кәтқудалық не ислеўге жақынлап,
Киятырған табельщикти изледим.

Жеңгем-аў деп бир аўыз сөз айтпаған,
Не ислесе дурыс жолдан қайтпаған,
Тексеріўши қәтесин ҳеш таппаған,
Ҳақ жүрекли табельщикти изледим.

Жүрер еди тип-тик басып аяғын,
Ийиннен түсирмей айры таяғын,
Шала жаздым табелимнің қаяғын,—
Деп өкинген табельщикти изледим.

Әкеси әскеерг қосылып кетип,
Баласын орнына табельщик етип,
Адам болып, жаслайынан ержетип,
Атқа минген табельщикти изледим.

Сол табельщик ҳәзир кайда жүр екен,
Илимпаз ба? Жазыўшыма қим екен,
Сол аўылдан хабар алып турмекен,—
Деп сораўға табельщикти изледим.

БАХЫТЛЫ БАЛАЛЫҚ

Ананың жүреги бала деп соғар,
Атадан балаға мийрас боп барар.
Өмир гүли бир-бирине жалғасып,
Келешек өмирге жол ашып турар.

Нәресте ержетип әке боп қалса,
Өмир гүли деп айтар балалы болса.
Өмирдин қызығы соннан қуралар,
Биринен-бирине мийрас боп турса.

Ҳәммеде еслейди балалық шағын,
Биреўлер өмирден табады бахтын.
Таңлай алмай дурыс жолды алжасып,
Гейбиреў өткерип алады уақтын.

Қызык дәўир балалыққа не жетсин,
Хәрбир бала бахытлы боп ержетсин.
Шадлы заман шадлы өмир бесиги,
Мәңгиликке өмир бойы тербетсин.

ТАЛАНТЫМ

Жүрегиме от жақса да талантым,
Палапанман шықпай атыр қанатым.

Шайырсаң ба сал ортаға барыңды,—
Дейди маған қысындырып елатым.

Әй талантм ақтар жүрек сандығын,
Қойсын енді шайыр бұндай қамлығын.
Екше бәрін қалдырмастан нұсқасын,
Көрсет халыққа дойнағыңда бар жоғын.

Шалалықты барып-барып аңладым,
Неше сапар қосығымды оңладым.
Шайырлықтың жолын ізлеп тентиреп,
Сууық көрмей албырадым, тоңладым.

Айтса биреу „қосығыңды оңла“ деп,
Қарсы турдым „тек билгениң сол ма“ деп,
Таңлаһып та кеттім талай мәртебе,
„Бұннан артық қосығы оның барма“—деп.

Биреу егер жақсы десе қосығың,
Қууанамаң алшылағандай асығым.
Жамаң деген сөзді еситсе кулағым,
Жүрегіме дәрт салғандай ашығым.

Сол жылдары шайырдай тап талтаңлап,
Құрғақ сөзді арқалаппаң маңтаңлап.
Енді міне жазғанымды сызаман,
Шайырлықтың гилтін таппай жалтаңлап.

Ізлеп жүрмен ой сандықтан сығалап,
Табармаң ба деген еле бар талап.
Жүрегіме отты жаққан талантм,
Кітаптарды келмеспе екен арқалап.

* * *

Жылжып өтсе, өмірімнің бір күні,
Көрінеди келешектің төркині.
Бір нәрселер жүрегімде қалдырар,
Өмірімнің өтіп кеткен хәр күні.

* * *

Көз алдымда өмір гүлі ашылды,
Желкилдетіп жүрдім айдар шашымды...
Тартып алғым келеді де турады,
Жас ұақтағы өтіп кеткен жасымды.

* * *

Жыл жылжыса жасыма жас минеди,
Ғаррылықтың бір белгісі киреди.
Адам ушын мың жасты да кем көріп,
Бұл өмірде жасай бергім келеді.

Көп нәрселер соң түседі есiме,
Қалар сөйтіп енгендей боп түсiме.
Өгтеген ай дермен тек те өкiнiп,
Қайтып орала алмай өткен изiме.

* * *

Балалығым ойыма
Ой салады тағы да.
Сер салсам өмір жолыма,
Табылар кеміс жағы да.

Сол кемистің кеткені,
Жанымды жеп барады.

Қыйнап қоймай тек мени,
Орны толмай қалады.

КӨЛ БОЙЫНДА

Еки үйрек суўға сүнгип жүзеди,
Хэз еткендей суўдың бетин гезеди.
Аңлып жатып көл бойында бир мерген,
Атыў ушын қос аўызды гөзеди.

Сол тәрәпке мен де бардым жуўырып,
—Атпа,—дедим мергенге мен бақырып,
Еки үйрек кетти ушып аспанға,
Мерген қалды аталмастан ах урып.

—Неге турдын—деди маған кескеслеп,
Екеўинде атар едим шөкелеп,—
Деди мерген қабақлары үйилип,
Еки көзин адырайтып өкпелеп.

Мерген менен бир азырақ тарыстық,
Ашыў менен бираз жерге барыстық,
Ең кейнинде бир-биреўге түсинип,
Үйреклерге ҳақ жол тилеп қалыстық.

ҚАРА ТАЛ

Шақаларың жерге қарап ийилип,
Киши пейилликтиң изи көринип,
Ғаррылықтың белгилери билинип,
Қартайғаннан дәрек берер қара тал.

„Балларыма болсын“,—деди саяман,
Быйыл мине елиў жасқа толаман,
Соның ушын естеликке қояман,—
Деген еди әкем пақыр еккенде.

Бала гезлеримде келип қасына,
Ойнағанман минип уша басына,
Мен де быйыл шығып елиў жасыма,
Естеликке еге жақпан қара тал.

ӨМИР ЖОЛЫ

Көк липасқа дөнип турған жапырақ,
Гүз айында өз-өзинен куўрайды,
Анасындай жапырақтың ал бирақ,
Қалған ағаш қыйналғандай қарайды.

Бәхәр келсе куў ағашқа жан енип,
Жапыраққа малынады тағыда,
Ғарры ағаш жасарғандай түрге енип,
Қайтып келер жас күнлерги шағына

Адамның да болса ақлық шаўлығы,
Теректей боп жасарады турады.
Бұның бәри өмирдің бир даўрығы,
Өмир жолың тап усылай барады.

ӘКЕМ МЕНИҢ ДИЙҚАН ЕДИ

Әкем мениң айтар еди,
Атыз беттен қайтар еди,
Бир нәрсени питириуге,
Жақсы нийет баслар еди.

Ислери көп ислеп кеткен,
Анаў бағы егип кеткен,
Атызы тур гүл көгерип,
Өмир бойы мийнет еткен.

Истин көзин билер еди,
Исleyик деп келер еди.
Полат белин қолға алып,
Жер аўдарып жүрер еди.

Өмир бойы дийқан болды,
Мийнетинен қабы толды,
Тәбиятты нурға бөлеп,
Гүл көгерген бағы болды.

Мийнегинен камал тапты,
Атыз ишин гүл жайнатты,
Дуйым журтгы таң калдырып,
Дийқан деген атты алды.

БИР ҒАРРЫ БАР...

Мийнетинен камал тапқан,
Қартайса да еле шаққан.
Жаслар барса ақыл айтқан,
Бир азамат ақсақал бар.

Бәрхә жүрер тыным таппас,
Иссиз жатыў оған жақпас.
Өтирикти хәргиз айтпас,
Шын азамат бир ғарры бар.

Өңири толы ордени бар,
Көп нәрсени көргени бар.
Белсенди боп жүргени бар,
Сексен жаста бир ғарры бар.

Күшлилиги усар дәўге,
Тислери бар аўқат жеўге.
Сексен емес алпыс деўге,
Турарлықтай бир ғарры бар.

Мийнет десе шаршамайды,
Сонлықтанда қарғаймайды.
Еткен иси гүл жайнайды,
Сондай искер бир ғарры бар.

Жүзлерине әжим енген,
Сондадағы күшке минген,
Ерте турып ислеп жүрген,
Мийнет сүйгиш бир ғарры бар.

Партизан боп жүрген екен,
Еки урысты көрген екен.
Оннан аман келген екен,
Ел қорғаған бир ғарры бар.

Урыстада батыр болған,
Алтын жулдыз орден алған.
Тарийхларда аты қалған,
Ер көкирек бир ғарры бар.

Мийнеттин де қаҳарманы,
Бул ғаррының жоқ әрманы.
Еле қуўнақ хал дәрманы,
Күшке минген бир ғарры бар.

„Мийнет түби рәхәг“ дейди,
Тыным таппай көп ислейди.
Хәмме оны хұрметлейди,
Хұрметке ийе бир ғарры бар.

Хәр байрамда излеп жүрер,
Хұрмет пенен гүллер берер.
Хәмме оны жақсы көрер,
Даңққа ийе бир ғарры бар.

Мектепке де барады ол,
Ақыл берип турады ол,

Пионер де бола ды ол.
Жаслар сүйген бир ғарры бар.

Еле куўнақ тез жүреди,
Жаяў жүрип үлгереди,
„Жаяў жүриң“ дей береді,
Сондай шаккан бир ғарры бар.

Бул ғаррының даңқы ассын,
Жасы оның жүзден ассын,
Мийнетинен камал тапсын,
Деп айғамыз бул ғаррыға.

* * *

Өмирдің қызығы да сол екен,
Атадан балаға мйрас жол екен,
Адамзаттың өмир жолы жалғасып,
Биреу кетсе биреу келип, тур екен.

Усылардың бири болып келемен,
Өмиримнен бир нәрсени билемен,
Батырларша жаў кийимди кийиндим,
Балалық дәуірди өтпей еле мен.

Аўыл, елге тартқайда деп дуз несип,
Атам менен анам қалды жол кесип,
Көз алдымда елеслейди турады,
Екеуінің турғанлары тиркесип.

Екеуі де көз жумыпты кетипти,
Жалғызымды көрмедик деп өтипти,
Урыс салған айралықтың дәртине,
Жүреклерин керип налыс етипти.

Сонда олар нени меннен тиледи,
Өмириннің жалғасы деп биледи,

Қартайғанда жалғыз балам изимде,
Қалғайда деп тилек тилеп жүр еди.

Әне усы адамзаттың тилеги,
Перзент деп соғады ана жүрегі,
Парахатшылық болып турса дүньяда,
Адам өмириннің болар тиреги.

НӘРЕСТЕМ

Көзиңди тигип турасаң,
Айтпайсаң айт деп сорасам,
Бир нәрселер дәме етип,
Мойныңды маған бурасаң.

Бақтың болсын жан балам,
Айталмай турасаң сен маған,
Бир нәрсени айтайын,
Түсин балам сен буған.

Сауаш болып кетпесин,
Өмирин зая өтпесин,
От пенен ойнап биреулер,
Жасыңа кесент етпесин.

Жасағың келер жасасаң,
Бахытқа кәдем басасаң,
Өмирдің гүлин тергенде,
Шад боп мәңгі тасасаң.

Тууылдың алтын дәуірде,
Шық майданға сәуірле,
Жаныңа жағып самалы,
Тоярсаң шадлы хәуірге,

Бахытлысаң жан балам,
Исене бер сен буған

Туўған жерге Ұатанға
Хызмет еткіл сен мұдам.

Бул дәуирге жеткерген,
Бахытты бизге алып берген.
Баба Ленин, данаң бар,
Дуўры жолды сап берген.

Усы жолдан келемиз,
Шадлы өмир сүреміз.
Дана Ленин исине,
Садық болып жүреміз.

Сақла балам есинде,
Усы сөзге түсинде,
Елге деген мухаббат,
Бәрхә болсын исинде.

Усы саған айтарым,
Желбиресин айдарым.
Бахытлы бесик ишинде,
Өсе бер балам ай сайын.

УСТАЗЫМ

Шәкиртиң менен жасайсаң,
Күн-күннен жасқа усайсаң,
Шәкиртиң шәкирт таярлап,
Мийўели бағқа қусайсаң.

Мийўесин терип илимнің,
Устазлыққа илидин,
Жасларға берип билимди,
Маманлығың көринди.

Мине бүгін устазым,
Билимди қолға усадың,

Билимлі жаслар көбейип,
Алға қәдем тасладың.

Қәдемди алға баса бер,
Билимге жолды аша бер.
Устазым еле шаршама,
Шәкиртке, шәкирт қоса бер.

БАЛАМА

Көп ойнама ойынды,
Оқыўға бөл ойынды.
Жас гезиңнен жан балам.
Таңлай бил жүрер жолынды.

Ойыншық мылтық алыпсаң,
Тақ-тақ деп атып турыпсаң,
Қарап турсам жан балам,
Нағыз солдат болыпсаң.

Ел қорғаўға барарсаң,
Шегарада турарсаң,
Асықпа балам асықпа,
Сенде солдат боларсаң.

Оқ атыспа болмасын,
Парахатшылық орнасын.
Мине усы сүренди,
Дүнъя халқы қолласын,

Сақла балам есинде,
Усы сөзге түсинде,
Урыстың аты болмасын,
Айтқан хәр бир сөзинде.

Небир-небир досларым,
Қурбан етти басларын,

Душпаннан корғап қалыўға.
Келешектиң жасларын.

Сол көргеним есимде,
Көрмегеймен түсимде.
Урысты еске түсирме,
Усы сөзди түсинде.

Ғаўлаған басты ғаўлатпа,
Ойнасаңда оқ атпа,
„Тақ-тақ“ деген сөзинди,
Мен тәрәпке жолатпа.

Оқ атпа балам, оқ атпа,
Усы сөзди жоғалтпа,
„Тақ-тақ“ деген сөзлерини,
Тарамасын жан-жаққа.

Ойыншық мылтық услама,
Бир бәлени баслама.
Отыз жылдан ар жағын,
Көз алдыма таслама.

Урыста мийим шаршаған,
Талай душпан қоршаған,
Азабын шектим сауаштың,
Түсин балам сен соған.

Мәңги тыныш жасайық,
Урысты көрмей халайық.
Парахатшылық дәуирдини,
Солдаты биз болайық.

ЖАСАЙ БЕРГИМ КЕЛЕДИ

Өмирим мениң хәр күни,
Билинбей өтип барады,

Өткен күнниң дүркини,
Бир жылға толып қалады.

Сонда мениң жасыма.
Жас қосылып барады.
Ғаррылықтың тусына,
Жақынлатып турады.

Бирақтағы балларым,
Өмиримди созады,
Талпындырған ойларым,
Ғаррылықты бузады.

Қандай шадлы өмирим,
Қартайыўды билмейди,
Жас гездеги көңилим,
Қәдимгидей дүрлейди.

Өмиримниң ләззети,
Усындай боп өтеди.
Хәптедеги хәр жети,
Қуўанышта питеди,

Бул өмирде жасасан.
Жасай бергини келеди.
Алға қадем тасласан,
Таслай бергини келеди.

Бундай шадлы өмирди,
Қалай таслап кетесен,
Усындай алтын дәуирди,
Бәрхә мақтай бересен.

Алға қарай талпынып,
Мен де кетип бараман.

Перзентимди калдырып,
Өмирди созып бараман.

* * *

Биреўге биреўдин түспесе иси,
Адамның өмир де калмайды күши.
Досқа канат болып душпанға қарсы,
Ис ислер ақылы алысқан киши.

Душпан тисленгенде олда тисленип,
Қарсыласқан жүрсе оннан сескинип,
Ол адамның нәтижели исине,
Ел-халқы бәрхама турар күш берип.

* * *

Ақылгөйге ақыл бер деп жалынсан,
Сол ұақлары ким екенін танырсаң.
Өзиңнің де болса егер ақылың,
Алжасарсаң өз ойыңнан бурылсаң.

БАЛАМ СОРАЙ БЕРЕДИ

Урыстан қалай қайттың деп,
Неше душпан аттың деп,
Сени оққа тутқанда,
Қалай шыдап жаттың деп.

Балам меннен сорайды,
Түр-түсима карайды,
Питип кеткен жараны,
Көрип турып аяйды.

—Балам буны сорама,
Тум-түсыма карама,

Қарсыласса душпаның,
Атпауыңа болама.

Урысты хешким көрмесин,
Аты-затын билмесин,
Тула-бойымды жуулағып,
Буны сорай берме сен.

Урысып ойын ойнама,
Жөңсиз биреўди қыйнама,
Сатып алып ойнауға,
Ойыншық мылтық жыйнама,

Дегенимде баламда,
—Қойдым, деди ал онда,
Парахатшылық жасасын,—
Деп ойнайын оннанда.

—

ҚЫЗЫЛҚУМ
ТУҰРАЛЫ ОЙЛАР

ҚЫЗЫЛҚУМ КӨРИНИСЛЕРІ

1

Талай изди көміп таслап астына.
Самал ессе жағар қумлар есиріп,
Шықсаң барып бір төбенің басына,
Екіншісі қол созады көсіліп,

Көгерілсең төбешиктің басына,
Алыслардан көринеңі көп елес,
Жақынласып барғаныңда қасына,
Сексеуіл боп шыға келер ол елес.

Өткен менен келешекті еслетіп,
Талай-талай көриніслер көринер.
Қызыл қумның келешегін сөз етіп,
Турғандай боп сансыз елес билінер.

Әсирлердің гуыасындай Қызылқум,
Тербенбестен жатар таудай үйіліп.
Көрген адам бул келбетін Қызылдың,
Өткен күнге көз таслайды күйініп.

2

Сай қуғалап төбешикке минеди,
„ЗИЛ“ машина Қызыл қумда жүреді,

Кузовына түрлі затты толтырып,
Шопанларға хәр күн сайын келеди.

Бурынлары адам изи түспеген,
Төбешикте жайнап жатыр из деген.
Қызылқумның бауырайын жайлаған,
Ис палуаны шопанлар бар жүзлеген.

Қуслар ушса канатлары талған жер,
Суу излесе суу табалмай тұрған жер.
Мине бүгін гүл жайнап тұр қарасаң,
Өмір бойы шөлистанлық болған жер.

Жер астынан суу ағып тұр атлығып,
Шөлистанға гүлистан деп ат тағып,
Шопанлар жүр сай қуылап қумлықта,
Отлақ жерди ізлеп жүріп қой бағып.

Мине сондай шопанлар бар Қызылда,
Қыйланбайды „Везде ход“¹ы бузылса,
„Шепуха“ деп күліп турар қумлықта,
Машинасы кумға батып жатырса.

Қызылқум бул еспе кумның меканы,
Көргендей боп турар олда жаңаны.
Қула дүзде қоңырау сесті жанласа,
Еске салар жағымталлы намань.

Қандай жақсы маңыраған дауысы,
Тап усы ғой Қызылқумның табысы.
Қара қойлар сууға қарай шабысса,
Еске түсер Әмиұмның ағысы.

¹ Везде ход—„Уаз 469“ машинасы.

Темир жолдан бүгін хабар келип тұр,
Ертен бир күн поезд гудок берип тұр.
Әне сонда Қызылқумның даласы,
Сән-сәубеті қалашадай болып тұр.

Дәл ортадан темир жолы өткенде,
Қала яңлы жайлар салып питкенде.
Қызылқумның бауырайын жағалап,
Жүрермиз биз еске алып өткенди.

Еспе кумның тарихы көп еслесек,
Гүл жайнайды еле берин ислесек.
Ата-баба әрман еткен нәрселер,
Табылады жер байлығын излесек.

БАЛА ШОПАН

Анау бала, бала шопан атаған,
— Алдым,—дейди таяғын мен атамнан
Өмір бойы Қызылқумды жайлаған.
Хауасына ашық болған адамман.—

— Дейди бала Қызылқумды сығалап,
Қойлары да маңырайды „ағалап“
Келер бала таяқ ушлап қолына,
Қызылқумның бауырайын жағалап.

Ийелеген шопанлықтың әдисин,
Көрмейсен бе? қой изинде жүрисин,
Отлақ жерди ізлеп жүріп бағады,
Семиз сақлап қойларының көбисин.

Нәзер таслап қумлықтағы жууғанға,
Қуғанайды әке жолын қуғанға,
Көз жиберіп алысларға қарайды,
Қойды бақлап төбешикте тұрғанда.

КОСБУЛАК

Кос анадай Кос булак,
Косарласый ағып тур,
Касына келип бир жигит,
Суўға нәзер салып тур.

Қолына услап шелекти,
Келди бир қыз булаққа,
Ұәделескен кусайды,
Екеўи де сол ўаққа.

— Қос булақтай қосылып,
Қосарласып кетейик,—
Деди жигит тезирек,
Ұәдемизге жетейик.

Мыйығынан күлип қыз,
Булаққа көзин тигип тур.
Күлсе жуўаптың қонғанын,
Жигит иштен билип тур.

ДУЎТАР СЕСТИ

Дуўтар сести тал-тал келер қулаққа,—
Екенлигин биле алмайсаң қаяқта.
Сай куўалап еситилген бул даўыс,
Жүрегинди тербетеди бирақта.

Бул жерлерге қайдан келген дегенде,
Ой туўады ойлап турсаң өзінде,
Даўыслары Қызылқумды жаңғыртып,
Қосық айтар сазға қосып сәзенде.

Өз-өзинен нама таўып ыңылдап,
Сәзенделик кәсибине болған тап,

Ушыраттық ақ отаўда бир қызды,
Жүрегине қозғаў салып турған тап.

Сәзенделик оның ушын жыр емес,
Айта берсек буның өзи сыр емес,
Қарап турсаң оның айдай жүзине,
Излесеңде ҳешбир сулыў тең емес.

Ишки сырын сазға салып шертеди,
Көргенлерди ышқы отына ертеди,
Бир көргенлер тағы келип кетиўге,
Ишлеринен ахыў-зар боп кетеди.

Көрдик бизлер тап усындай сулыўды,
Ойлап қайттық тағы барып көриўди,
Макул тапса егер бизди сол жерге,
Шопанлыққа алып қал деп айтыўды.

Ийелепти сәзенделик кәсибин,
Табалмадық сөз айтыўдың тәсилин,
Жанға азық болар-аў деп сездик биз,
Күлип турып айтқан ҳәрбир ҳәзилин.

МӘРГ ЕКЕНИН БИЛДИ ДЕ

Май айының бир күни
Жайлаўда шопан жүр еди,
Сонда жигит алыста,
Бир қасқырды көреді.

Атайын деп оқталып,
Мылтығына оқ салып,
Барып еди жанына,
Атыў ушын бас салып.

Тургандай биреу атпа деп,
Гунаға сен батпа деп,
Елеседи көзине,
Бул қасқырдан қорықпа деп.

Жигит оны атпады,
Қасқыр кейин қайтпады,
Ишиндеги баласын,
Аяйғой деп айтпады.

Қасқырдың мынау турысы,
Жайлаудың нағыз урысы,
Турыпты адым аталмай,
Толғақтың тутып қурысы.

Жигит оны сезді де,
Туўған ғой ана бизди де,
—Атпайын деди атпайын,
„Мәрт“ екенін билди де.

ҚОРҚЫТҚАНДА ӨЗИ ЕКЕН

Сай қуўалап отлақ жерлер көринип,
Бир топар қой кетти бөлек бөлинип,
Аяғынан оты шықты шопанның,
Пушайман жеп жатқанына еринип.

Келмеспе деп қоңыраудың сестине,
Миинди барып төбешиктің үстине,
Көзин тигип жан-жағына қарап тур,
Түскендей тап албыраудың „дәстине“.

Көринбейди бәлентте де, пәсте де,
Талай сайды шопан жүріп өтсе де,
Көзин тигип из қуўалап жуўырып,
Төбешиктен төбешикке жетсе де.

Зары-гирян болды шопан албырап,
Қабағы үйилип ийни салбырап,
Турыпты ол алысларға көз тигип,
Келерме деп үмітленип жол қарап.

Қарап турса бир топар қой киятыр,
Қуўанғаннан бақырады „тура тур“,
Табылғанға қуўанғаны соншелли!
Аўзына не түссе айтып баратыр.

Қойды тапқан веттехник қыз екен,
Жигитке де кереги тап усы екен.
Анкаўсаң деп айтыў ушын жигитке,
Айдап кетип қорқытқан да сол екен.

САТИРАЛЫҚ
ҚОСЫҚЛАР

БИР ТУРАҚСЫЗҒА

Шоферлықта ислеп жүрсен,
„Тракторшы болсам дейсең“,
Тракторға мине ғойсаң,
„Самолетта ушсам дейсең“.

Самолетқа мингенинде,
„Минбес едим билгеним де“,
Дейсен тағы төмен қарап,
„Қалай болар түскенимде“.

Ана жұмыс, анаў дейсең,
Мына жұмыс, мынаў дейсең,
„Эксоватор айдай ғойсам,
Ақша онда молаў“ дейсең.

Буның бәри жақпай тұр аў,
Жигит ақша таппай тұр аў,
Дейсең бәрін көріп, көріп,
Жүрегімде соқпай тұр аў.

Барлық жерге барып болдың,
Ең кейнінде қарық болдың,
Мине бүгін барыўға да,
Кеңсе таппай қалып қойдың.

ТАП УСЫНДАЙ ДУКАНШЫ БАР

Ақшаға курып қармақты,
Үйренген сеннен алмақты,
Таска косып бармақты
Сатауғын дүканшы бар.

Бахаға, баха қосады,
Аңқаудың жолын тосады,
Айтпа деп тәмби басады,
Усындай тап дүканшы бар.

Бул не десен тәп береді,
Қантқа майда сап береді,
Екинші ирет жек көреді,
Тап сонындай дүканшы бар.

Жеўлин жолын үйренеді,
Пайла тапсам дей береді,
Зиятырақ ким береді,
— Дейтуғында дүканшы бар.

Сөйтип жүріп усталады,
Жұмыстан да бос қалады,
„Жермен“ деген ат алады,
Тап усинай дүканшы бар.

БИР ИНИШЕККЕ

Қолыңа алып қәлемди,
Бизге бермей сәлемди,
Ийелегендей әлемди,
Ширене берме инишек.

Әмел алыпсаң соранып,
Биреўлерге жаранып,

Жағымпазлықтан жол алып,
Ширене берме инишек,

Көз жибер өмир жолыңа,
Тийипти әмел қолыңа,
Қарап көр оңы-солыңа,
Ширене берме инишек.

Отыз жас деген аз емес,
Сөйлеген сөзиң үәж емес,
Ислеген исиң саз емес,
Назлана берме инишек.

Қатарыңа қарап көр,
Досларыңнан сорап көр,
Жас-үлкенди сыйлап көр,
Басқалардай инишек.

Жасында емес мәселе,
Буны ойлап шеш еле,
Минез-құлқың пәс еле,
Досларыңнан инишек.

Бизде шықтық елиўге,
Керек соны билиўде,
Берип келдим соғысқа,
Бес жасымды инишек.

Усы жасты ойласаң,
Аға деп бизди сыйласаң,
Жеңис күнин тойласаң,
Болмаспа еди инишек.

СӘЛЕМДЕ ТУРҒАН НЕ ГӘП БАР?

Әмелин мақтаныш етип жүргенге,
Кеўлинди қабартар сәлем бергенде,

Сәлем, демей қалай кете аласан,
Таныс көзлер бир-биреуін көргенде.

Сәлеміңе сәлем депте айтпастан,
Хеш болмаса ийегінде қақпастан,
Қасыңнан бултыйып өте береді,
Қарыс жауған қабағында ашпастан.

Көп емес арада бундай адамлар,
Билмегенлер билгендерден сораңлар,
Усындай шонтыклау әмелпаразға,
Не десек болады ойлап қараңлар?!

ӘМЕЛГЕ СӘЛЕМ БЕРГЕНЛЕР

Әмеллини тез көрер,
Сәлем берсем деп жүрер,
Әмелсизди жек көрер,
Әмелге сәлем бергенлер.

Әмеллини мақтайды,
Ишінде сыр сақлайды,
"Саясы" барды жақлайды,
Әмелге сәлем бергенлер.

Әмелсизди түртеді,
Сәлем бермей өтеді,
Жасы үлкенлік етеді,
Әмелге сәлем бергенлер.

Әмелсизди қолламас,
Адам-ау деп ойламас,
Оны хеш уақ сыйламас,
Әмелге сәлем бергенлер.

Әмеллиден безбейді,
Бақырғанын сезбейді,
Жағыныу жолын ізлейді,
Әмелге сәлем бергенлер.

Әмелден түссең қарамас,
Қасыңа жақын жоламас,
Уят болды деп ойламас,
Әмелге сәлем бергенлер.

АҮДАРМАЛАР

Ральф Парведен

Эстон шайыры

АҚ КЕПТЕР

Бир ақ кептер ушып келип жол бетген,
Конды барып бир баланың колына.
Күлмсиреп ол бала да тырп егпей,
Толтырып тур дэнди алақанына.

Азан менен ерте турып усындай,
Гөне Таллиндеги сквер жакта.
Кептерге жүгирип дэнди қысымлай.
Жүрген шығар мениң балам бул ўақта.

Балалық дәўирде хәмме кептерди,
Хүрметлеймиз сондай жаксы көремиз.
Бириктирип жүрген барлық еллерди,
Парахатшылық жыршысы деп билемиз.

Уйғыннан

ДӘРЬЯЛАР

Висла дәрьясынан Одерге шекем,
Мен суў ишпеген ҳеш дәрья қалмады,
Барлық жат жердеги дәрьяның суўы,
Волганың суўындай шийрин болмады.

Сонда дым сағындым Ұатанды тағы,
Маған анық болды суулардың сыры,
Таңайға татымас Ұатан суындай,
Басқа елдің сууларының қеш бири

СҮҰРЕТ

„Сүўретинди жибер сағындым“ депсең,
Хатыңда „өтирик айыпайман депсең“.
Курбаның болайын гүл жүзлі жаным,
Не ушын сүўретти сорайсаң көп сен.

Жүзимди көриўге интизар болсаң,
Айға яки күнге нәзер саларсаң,
Шашларымды көргің келген уақытта,
Уйқыламасаң айсыз түнге қарарсаң

Қасымды көриўди ойласаң егер,
Аспан әлемине көз таслап жибер,
Көзимди көриўге интизар болсаң,
Жұлдызларға қарап саларсаң нәзер.

Аўзымды көриўге болсаң интизар,
Сапар шегіп саҳра шөллерге бар.
Ләблериме болсаң егер интизар,
Ерте турып, ашылған гүллерге бар.

Тислеримди көриўге болсаң кумар,
Мерўертти көрсең кеўлиң қарар табар.
Көргің келип турған болса өзімди,
Алып кел „жаў жеңилди“ деген хабар.

БҮЛБИЛГЕ

Жан бүлбилим, бүлбилим,
Бағда ашылған бир гүлим,

Саған кушақ керемет,
Гүллеримнен беремет.

Сен де маған дос болып,
Қасымда менин ойнап жүр.
Мен кітапты оқыйман,
Сен қосықты айтып тур.

ЛӘЙЛЕК

Ләйлек келди жаз болды,
Қанаты қағаз болды.
Күнлер ысып кетті де,
Балаларға сөз болды.

Ләйлектің бойы кеп-келте,
Тумсығы бар тамаша,
Ойнақшыйды ушқанда,
Уясынан шыққанда.

Узын екен аяғы,
Тап ғаррының таяғы,
Қанаты ала екен,
Сайрағыш бәле екен.

Душан Файзийден

ҚЫЗЫЛ ГҮЛДІҢ КӨЗ ЖАСЫ

Таң алдында силпилеген жаўыннан,
Қызыл гүлдің көзлерине жас келди.
Сол заматы бірден таўдың артынан,
Жарқыраған күннің нуры төгілди.

Бултлар жылжымақта көшкисін тартып,
Аспан гүз айындай хабарсыз жатыр,

Көк шөптер жылтырап ыкласы артып,
Күнге кушақ ашып қуянып атыр.

Қызыл гүлдің көзіндегі жасларын,
Күннің нуры кептиреді, жылайды,
Сылап-сыйпап көзі менен қасларын,
Еркелегіп бауырында сақлайды.

Гүлдің қуянышы дүнья жүзінде,
Нурланады алтын маржан мойнында
Қуянышты пайда етіп өзінде,
Жасамақшы Ана аман қойнында.

БАДАМ ГҮЛЛЕГЕНДЕ

Бағда жүрмен бәхәр ийісі аңқыған,
Көздің отын алар бадам гүллери.
Өсер анар мәуиж урып қулпырған,
Гүллерге қонбақта пал хәррелери.

Көк шөптің үстінде жатыр бір кітап,
Бетлерін ақтарып өткінші самал.
Көріуден туралмай тақатым шыдап,
Терең ойға баттым табалмай қамал.

Қандай кітап? Кімдур бұның ийесі,
Бұны неге бұнда қалдырып кеткен?
Я көрінер өзі, я келер сесі,
Я болмаса ұмытып кеткен бе өзі?

Мен кітапты жерден алайын десем,
Арасында бір бет қағаз көрінді.
Бір дауыс шығады ойланып жүрсем,
„Жананың“ шақырған бағдың төрінде.

Жап-жағыма нәзер таслап қарадым,
Жақын жерде, жигіт те жоқ, қыз да жоқ.

Кітапты да қағазды да алмадым,
Жаслар менен қарсыласың,—бізде жоқ.

ӨМИРДИ СҮЙСЕҢ

Қаланың пайызлы көркем жерінде,
Бір хәулі өзгеше көрінер көзге,
Сол хәулінің бөлмесінің бирінде,
Бір жанан турады басқадан өзге.

Үлкен жап ағып тұр хәулі түбинен,
Рәхәт береді салқын суы жанға,
Сулыұлық көрінер жанан жүзінен,
Сәулесі түскендей жүрген жолына.

Қызықсынып суудың аққан ағысын,
Турады ериніп атлас көрпеден,
Шашы жауып көйлегінің нағысын,
Жананды көрерсен терезе беттен.

Бір күнлери аққан суудың қасында,—
Жананның кеуліне келді қапалық.
—Суұдай ағып,—деді,—өтер жасымда,
Өмірім өтіуге қалды тақалып.

...Өмірің өтіуде жанан белгисіз,
Бұны ойлап билсең еді, сен егер,
Пайдасы бар хеш нәрсеге бергисіз,—
Қасындағы суұға қарап көз жибер.

Шынтлап сен өмірди, жаслықты сүйсең,
Қадді бойың тиклеп орныңнан тургел,
Суудың гөззаллығын көрмекші болсаң,
Оның ағысына қосылып бір кел.

МЕРҰЕРТ МОНШАҚ ДИЗЕМИЗ

Көл сууы көгіс мөп мөлдир,
Дөгерегі қарағай,
Көлдің барлық тәрепін,
Қоршап турған қорадай.

Қанаты менен суу шашып,
Көл беті де қоңыр ғаз,
Бир-бирине етсе наз,
Еситиледи дауысы саз.

Қасымда сүйген сулыұым,
Мен де көлге келемен.
Сүйгеним менен жүргенди,
Шын бахыт деп билемен.

Үркітпеймиз көл қусын,
Жырлай берсин жырларын.
Ушпасын құс биз ушын,
Айта берсин сырларын.

Сүйгеним мениң Ақ қуұым,
Көлде бизде жүземіз.
Суұға түскен сәўледен,
Мерұерт моншақ диземіз.

Көл қойнына кирип биз,
Кеттік жүзіп екі жіс.
Қайыққа мініп жүрдик биз,
Ақ қуұлар менен аралас.

Аспан ашты пердесін,
Көзге түсті мың сәўле,
Көл бетінен жұлдыздан,
Көзге түсті бір сәўле.

Жұлдыздың сол жарығы,
Сүйгеним екен өзімнің.
Сүйгенимнің анығы,
Жанары екен көзімнің.

Сулыұым мениң Ақ қуұым,
Көлде бизде жүземіз,
Суұдай таза бақыттан,
Мерұерт, маржан диземіз.

Туманбай Молдағалийевтан

ТУНГИ РИМ

Естеликлер оянғандай жан питип
Сансыз әскер тоқтағандай шаң жутып,
Гарибалды шауып баратырғандай,
Қара аты тауды-тасты жаңғыртып.

Бир жағында оқ атылса оқ жайдан,
Бир жағында кулақ пйтсе сырнайdan.
Мадонналар уйқысынан оянып,
Кеширің деп турғандай бир кудайдан.

Алысқандай даңқлар менен күш гилең,
Булты түндей қарауытып түсті иңір,
Қудайлардың өзлери де қорқалы,
Аспан қулап кете жақтай үстинен.

Елеслетер аттан анық секилін,
Көргендейсең озбырлықтың не түрін.
Қаншық қасқыр қалтырайды бир шетте,
Оқтан қорғап турғандай тап күшигин.

Тарийхтын бетин жаўып сол ўақта,
Көз саласаң абайлап бир жән-жакқа,
Фонтанларды көрип турған кызларды,
Жигитлер кеп шақырады аўлаққа.

Ресторан. Әлле кимлер жырлайды,
Официантка жуўырыўдан тынбайды.
Өлерине үш күн қалған ғарры да,
Жас ҳаялды арақ пенен сыйлайды.

Ақшаң болса ақ арақтан және алғыз,
Дегендей ақ сурланады шыдамсыз.
Темекинің буўдақ-буўдақ түтинин,
Ҳаўа орнына симиреди анаў қыз.

Қыздың неге кеўли алаң, жүзи муң,
Жоғалтқанба муҳаббаттын жүзигин,
Машинада анаў кетип баратыр,
Усы түннің бөлисиўге қызығын.

Бундағының бәри кумар алыўға,
Сиңип баратырып көкшил сағымға.
Барлық шамлар сөнейин деп турғандай,
Қалтырайды түннің аўған шағында.

Шәхәр Боржановтан

ЖҮРСЕМ МУЗДА СЫРҒАНАП

Муз үстінде киятырсам сырғанап,
Оң жағымнан өтип кетти бир сулыў.
Изимнен тез жет дегендей ол қарап,
Қүлимсиреп кетти маған сол сулыў.

Калай оның мен изинен жетемен,
Зорға жүрип киятырман мен өзим.
Қатты жүрсем музға тайып кетемен,
Жете алмастан көрип қалдым тек изин.

Сөз айтыўға албырап та қалыппан,
Бир ўақлары ғайып болып көзимнен,
Қайда кеткенин де билмей турыппан,
Еске алып жет дегенин изимнен.

Телевизордан еситилди даўысы,
Дослар мецен отырғанда бир күни.
Мен излеген қызым дедим тап усы,
Еске түсип муз үстінде жүргени.

Нәзик даўыс мени сондай толқытты,
Каспий, Қаракумды гезип жүргендей,
Қууаныштың белгилери атлықты,
Тап сол қызға жүрегимди бергендей.

Шалқып ағып дәрья түркмен жеринде,
Асаў толқынлары жағаға урар.
Қосықшы қыздың экранның жүзінде,
Мехрибан екени билинип турар.

Және де болса да көзимнен ғайып,
Муз үстінде жүрсем деймен сырғанап.
Еситилер бәрхә жүргенде тайып,
Нәзик даўыслары оның ырғалып.

МАЗМУНЫ:

Ұятан, ана, дослық ҳақында қосықлар

Октябрьден [басладық	5
Ұятаным	6
Ана десем	6
Алма ағашы	7
Хат келди	8
Дослық гүли	8
Адам болғым келеди	9
Анама	9
Қыялларым алысларды гезеди	10
Мектебим мениң	11
Ауылым	11

Ұятанларлық урыс туұралы қосықлар.

Қырық биринши жыл еди	15
Ана жүрегі	15
Үш өнері бар киши	16
Төбешик	17
Бир достым бар еди мениң ауылда	18
Еки жылдың арасы	18
Солдат котелогі	19
Сол хәдийсе түссе мениң есиме	19
Өмиримнен бир елес	20
Үш мүйешли конверт	22
Изи бар	22
Айралық	23
Қайдасаң	24
Сүўреті	24

Нәсият қосықлары

Перзентим	29
Изледим	30
Бахытлы балалық	31
Талантым	33
Өмир өткеллеринен	34
Көл бойында	34
Қара тал	35
Өмир жолы	35
Әкем мениң дийқан еди	36
Бир ғарры бар	39
Нәрестем	40
Устазым	41
Балама !	42
Жасай бергим келеди	44
Балам сорай береді	

Қызылқум туұралы ойлар.

Қызылқум көринислери	49
Бала шопан	51
Қосбулақ	52
Дуулар сесті	53
Мәрт екенін билди де	54
Қорқытқанда өзі екен	

Сатиралық қосықлар

Бир тураксызға	59
Тап усындай дүканшы бар	60
Бир инишекке	60
Сәлемде турған не гәп бар?	61
Әмелге сәлем бергенлер	62

Аўдармалар.

Ральф Парведен	67
Уйғыннан	67
Душан Файзийден	69
Абдулла Тәжибаевтан	72
Туманбай Молдағалиевтен	73
Шәхәр Боржановтан	74

На каракалпакском языке

Калий Жуманиязов

ПЕСНЯ МОЯ

(Стихи)

Издательство „Каракалпакстан“
Нукус—1979

Редакторы М. Каипов, З. Ишманова
Художники К. Нажимов
Худ редакторы И. Кыдыров
Тех редакторы Б. Өтегенов
Корректоры Л. Клышева

ИБ—252

Териўге берилген ўақыты 2/III 1979-жыл. Басыўға рухсат
етилген ўақыты 26/IV-1979-жыл. Қағаз форматы 70X108^{1/32} көлеми
2,5 баспа табак. 3,5 шэртли баспа табак. 2,0 Есап баспа табак.
РК № 33646. Тираж 5000. Баҳасы 25 т.

„Каракалпакста“ баспасы. Нөкис қаласы, К.Маркс көшеси, 9

Каракалпакстан АССРы баспа, полиграфия ҳәм китап саўда-
сы ислери бойынша баскармасының „Правда“ның 50 жыллығы
атындағы Нөкис полиграфкомбинаты Заказ №299

11108
32.

**„ҚАРАҚАЛПАҚСТАН“ БАСПАСЫ 1979-ЖЫЛЫ
ТӨМЕНДЕГИ КИТАПЛАРДЫ БАСЫП ШЫҒАРАДЫ:**

1. Сейтназаров Ж. „Өмир жолы“ қосықлар хәм поэмалар топламы. Көлеми 6,5 баспа табак. Тиражы 5000.
2. Сейтжанов Т. „Өмир философиясы“ қосықлар хәм поэмалар топламы. Көлеми 10,0 баспа табак. Тиражы 5000.
3. Абдиқаримов К. „Жұлдызларға қарайман“ қосықлар хәм поэмалар топламы. Көлеми 4,0 баспа табак. Тиражы 5000.
4. Жаббарбергенов Р. „Жағыс“ қосықлар топламы. Көлеми 2,0 баспа табак. Тиражы 5000.
5. Избасқанов Ж. „Сентябрдың соңы“ қосықлар топламы. Көлеми 3,0 баспа табак. Тиражы 5000.
6. Карабаев М. „Күншууақлы апрель“ қосықлар топламы. Көлеми 3,0 баспа табак. Тиражы 5000.
7. Казакбаев Б. „Уах-Уах“ қосықлар топламы. Көлеми 2,0 баспа табак. Тиражы 5000.
8. Нызанов М. „Усындайда болады“ қосықлар топламы. Көлеми 1,0 баспа табак. Тиражы 5000.
9. Ешманова З. „Гүлдесте“ қосықлар топламы. Көлеми 2,0 баспа табак. Тиражы 5000.

Бул китаптар көркем сүўретлер менен шығады, олар китап кумарлардың жүреклеринен жай алыуы даўсыз.

Бул, китапларды сатып алыңлар, дослар!